

младежите, които са въдворени по-късно и са на разстояние от обекта): „Нас политическите лагеристи, ни държаха отделно, преградени с бодлива тел от т.н. „хулигани“. Между тия хулигани по-голямата част също бяха политически, но понеже преди това не са лежали по затворите и лагерите с политически обвинения като нас, затова ги отделяха, за да не се дава вид, че има много политически лагеристи. А те с нищо не можеха да докажат, че не са хулигани, криминални и т.н.“.

Хулиганската акция

В доклада на инспектора по политическата част на ТВО „Белене“ от юни 1957 г. и в справката по същия доклад, която Мирчо Спасов представя на министър Георги Цанков, специално се подчертава, че 25–30-годишните контрареволуционери в лагера са едва 5%. Всъщност към юли 1957 г. въдворените по линия на НМ мъже под 25-годишна възраст са едва 1% от общия брой на *криминалните* – 8 души от 782 въдворени. Само при жените, въдворени по линия на НМ, този процент е 13,4.

В същото време Държавна сигурност отбелязва силно нарастване на младежката *вражеска дейност*. През 1956 г. „броят на увлечените във вражеска и престъпна дейност младежи в сравнение с 1955 година е почти двойно по-голям“³²⁴. Това се дължи на *активизираната дейност на империалистическите, емигрантските централи и контрареволуционното подполие в страната по време на унгарските събития за увеличаване на младежта в антинародна дейност, на специалните предавания за младежи на вражеските радиостанции и на многократно разхвърляните със самолети и балони позиви за организиране на младежта на борба с Комунистическата партия и народната власт*. През 1956 г. са разкрити 77 младежки нелегални групи с 446 участници, най-често ученици от средните учебни заведения и техникуми и селски младежи. Почти половината участници са от *трудови добри семейства*, но те са ръководени от произхождащи от семейства на *засегнати от народната власт врагове*. Най-много вражески групи са разкрити в Хасковски, Плевенски, Пловдивски, Русенски и Благоевградски окръг. Тези групи са предимно на млади земеделци, социалдемократи, за бягство през границата, за въоръжена борба срещу комунистическия режим. Особена активност сред младежите се наблюдава по време на Унгарската

---

³²⁴ **Информация** №17 за някои прояви сред младежта в страната през 1956 година. От МВР до министър-председателя Антон Югов, 27 март 1957 г. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 5, а.е. 61.

революция – агитация срещу идеологическите дисциплини и изучаването на руски език, искания за демократизация на обществения и университетския живот, критики срещу държавното ръководство, призови да се излезе на улицата и да се демонстрира с революционни песни, антисоциалистически изказвания на български студенти в СССР, бягства в капиталистически страни на студенти в други социалистически страни, създаване на групи за въоръжена борба.

През 1957–1958 г. по линиите на управление III – ДС в центъра и страната са обезвредени 306 групи с 1295 участници, от които 169 групи са с 835 участници младежи – от тях една четвърт не са с *ярък контрареволуционен характер*. Основните направления на вражеската дейност на задържаните и филтрираните са подготовка и опити за измяна на родината – 35%, изготвяне и разпространение на вражески анонимки – 23%, вражеска агитация и пропаганда – 22%³²⁵. От заловените през 1957 г. на границата при опит за бягство 384 души 242 са младежи (219 за 1956 г.), от 445 заловени автори на *вражески анонимки* 225 са младежи. Според анализа на III управление за 1957 г. *„увеличението на младежките нелегални контрареволуционни групи и груповата вражеска дейност сред младежите е в началните месеци на годината, когато отражението от унгарските събития пряко влияеше върху враждебната и с авантюристични наклонности младеж. [...] Активен вражески контингент сред младежите са репресираните от народната власт младежи, синове и дъщери на репресирани вражески семейства, близки на изменници на родината и такива, които са били филтрирани и предупредени в миналото за участие във вражеска дейност“*³²⁶.

Още от октомври 1953 г. Държавна сигурност включва задължително в оперативния отчет „деца над 18-годишна възраст, родителите на които са репресирани от органите на народната власт за вражеска дейност“³²⁷. През първото полугодие на 1958 г. в оперативния отчет са включени не само синове и дъщери „на излезлите от затвора репресирани врагове“, но и на „бивши буржоазни капиталистически елементи“³²⁸.

В началото на 1958 г. МВР провежда операция с кодово име „Мероприятие „Мълния“, станала известна като Хулиганската акция. Повод за операцията е криминално убийство, извършено на 21 декември 1957 г. в трамвай

³²⁵ Доклад относно състоянието на работата и задачите на III управление на ДС. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 13, оп. 1, а.е. 1723.

³²⁶ Отчетен доклад за състоянието на агентурно-оперативната работа на III управление на ДС за 1957 г. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 13, оп. 1, а.е. 1475.

³²⁷ Инструкция по оперативния отчет в поделенията на ДС на МВР, 10.X.1953 г. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 11, а.е. 15.

³²⁸ АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 1, оп. 1, а.е. 4024.

№ 2 в София. На 21 януари 1958 г. по доклад на Тодор Живков Политбюро на ЦК на БКП с Протокол „А“ № 33 взема решение: „С цел да се засили борбата против някои зачестили хулигански прояви счита за целесъобразно др. Георги Цанков да организира въдворяването на принудителен труд отявлените и вредните за обществения ред и спокойствие хулигани, крадци-рецидивисти и други разложени елементи. Др. Георги Цанков да вземе необходимите мерки против хулиганските прояви в туристическите хижи, за да се осигури спокойна почивка на трудещите се“³²⁹. В МВР е създадена работна група за ръководство на операцията начело със заместник-министъра на вътрешните работи по Държавна сигурност Мирчо Спасов. Арестите се извършват от 21 януари до 10 февруари 1958 г., като най-масовите са на 25 и 26 януари, когато е завършен първият етап на операцията³³⁰. Те стават на адреси по предварително съставен списък, а *подвижни бригади* на ДНМ арестуват на улицата „лица в неприличен външен вид“. За арестите са мобилизирани всички кадри на милицията и ДС, които трябва да извършат в най-кратки срокове и разследването. На курсистите в школата на МВР поради липса на опит са възложени за разследване леките случаи. Арестите по списък са извършвани около 3–4 часа сутринта от групи по 3–4 души³³¹. Арестуваните са отвеждани „за малка справка“ в районните управления на МВР, а оттам на групи по 100–200 човека под строга охрана са откарвани в Централния затвор, по 10–15 души в килии с размери 3 x 4 м. Следствието започва още вечерта на същия ден.

„Всички работеха почти непрекъснато, особено на 25 и 26. I. 58 год. Много оперативни работници не си отиваха дома, през цялото денонощие бяха в поделенията или изпълняваха задачи навън. След завършване обхода на подвижните бригади оперативните работници незабавно се включваха в подработката на материалите по други мероприятия. Никой не се оплакваше от умора, никой не искаше почивка. Операцията показва, че оперативният състав на Народната милиция в Столицата в основному правилно е издирил и опознал своя контингент и че в случай на нужда по заповед на Партията и Ръководството на МВР заедно с други-

³²⁹ ЦДА, ф. 1Б, оп. 6, а.е. 3518.

³³⁰ До 13 ч. на 26 януари 1958 г. от набелязаните в София 1076 лица са задържани 922, а до 16 ч. са задържани още 23 души. От останалите 131 лица една част са в провинцията и е наредено околийските управления да ги задържат и изпратят в Софийско окръжно управление. Други са на Витоша и на екскурзии и оперативните работници ги чакат край домовете им. Около 60 души са без постоянно местожителство и се издирават агентурно.

³³¹ Георги Минк си спомня, че е арестуван от армейски офицери с автомати и един милиционер с пистолет. (Българският ГУЛАГ..., с. 172–174.)

*те служби и работници на Министерството е в състояние за един ден да го обезвреди.*³³²

Същевременно операцията е показала някои слабости – на една част от набелязаните за арест не се знаят последните адреси, отделни оперативни работници изготвят предложенията въз основа на стари и недостатъчно проверени материали, не са взели предвид промените в начина на живот на набелязаните обекти.

До 29 януари са задържани 1085 лица – 872 мъже и 213 жени. От тях 893 се намират и разследват в арестите на I отдел – ДС, 105 – в арестите на ДНМ, 87 – в арестите на районните управления на МВР³³³.

На 3 и 4 февруари 1958 г. има нови арести. Този път повечето от арестуваните са по *списък за ТВО*, както е посочено срещу имената им в списъците на задържаните лица. В началото на февруари започва изпращането на *хулиганските групи* в „Белене“. Задържаните получават суха храна за 3 дни (прегладнели, те я изяждат веднага), под конвой са откарвани на Централна гара в автобуси с боядисани прозорци и на глух коловоз с бой са товарени в конски вагони.

До 10 февруари 1958 г. са задържани 1328 лица – 291 от подвижните бригади, 1037 от ОУ МВР – София (917 в София и 120 от околийските управления на МВР в Софийски окръг)³³⁴. 97 лица, арестувани от подвижните бригади в обществени заведения и доведени в районните управления на МВР, са освободени след справки и с предупреждение. Други 60 лица, *„движещи се на обществени места в неприличен външен вид, екстравагантно облекчени, подражатели на запада с „япанджащи“, тесни панталони, „конски опашки“ и други подобни“*, са отвеждани от подвижните бригади в районните управления на МВР и ДНМ, но не са задържани, а *„се подканяха да приведат в порядък външния си вид“*. За някои от тях е съобщено в предприятията или учебните заведения, в които работят или учат. Оказало се, че *„тази категория лица са предимно младежи из интеллигентските среди, студенти във висшите театрални училища, музикалната и художествената академия, артисти – певици, балерини и други хора на изкуството“*.

---

³³² Доклад относно изпълнението на решението на ПБ на ЦК на БКП по прочистване на Столицата от хулигани, криминални престъпници и други обществено опасни лица. От ръководителя на работната група по акцията Мирчо Спасов до министъра на вътрешните работи Георги Цанков, 10.02.1958 г. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 12, оп. 1, а.е. 1541.

³³³ Информация относно следствието на задържаните хулигани и престъпници в София. – В: ДС – административни, принудителни и наказателни мерки...

³³⁴ Доклад относно изпълнението на решението на ПБ на ЦК на БКП по прочистване на Столицата от хулигани, криминални престъпници и други обществено опасни лица. От ръководителя на работната група Мирчо Спасов до министъра на вътрешните работи Георги Цанков, 10.02.1958 г. АКРДОПБГДСРСБНА – М, ф. 12, оп. 1, а.е. 1541.

Снимки на задържани в Хулиганската акция³³⁵

След провеждане на следствието 1145 от задържаните са изпратени в ТВО, 180 са освободени³³⁶ и едва на 9 следствието е продължено за евентуално предаване на съд.

³³⁵ Снимки и справки за лица, задържани за хулиганско държание и облекло. АКРДОП-БГДСРСБНА – М, ф. 12, оп. 1, а.е. 1538.

³³⁶ Един погрешно задържан поради съвпадение на имената, 7 – поради напреднала възраст над 60 години и липса на значителна обществена опасност, 3 – наскоро освободени от ТВО и няма данни за извършени престъпления, 16 – започнали редовна работа, 13 – болни, бременни, инвалиди, 10 – наскоро встъпили в брак и заживели порядъчен живот, 2 – предстои да отидат войници и от добри семейства, 37 – филтрирани (жени с малки деца, случайно извършили престъпление, спекуланти и подобни), 8 родители на много деца, 25 – с престъпна дейност преди 1950–1954 г., 64 – по оперативни съображения, секретни сътрудници (други 22 агенти са изпратени в ТВО и след това ще се направят предложения за освобождаване), 4 – изпратени в затвора за изтърпяване на влязла в сила присъда.